

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни
«ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА
АДМІНІСТРУВАННЯ»

*(для студентів бакалавріату всіх форм навчання
спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2019

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Основи публічного управління та адміністрування» (для студентів бакалавріату всіх форм навчання спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. Т. В. Бельська. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 41 с.

Укладач д-р наук з держ. упр. Т. В. Бельська

Рецензент

С. О. Гайдученко, доктор наук з державного управління, доцент Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою менеджменту і публічного адміністрування, протокол № 5 від 30.10.2018.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ.....	4
ТЕМА 1 ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ – ПРОЦЕС РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ.....	4
ТЕМА 2 ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ.....	9
ТЕМА 3 ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПОБУДОВИ ОРГАНІВ ВЛАДИ.....	12
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ФУНКЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ.....	15
ТЕМА 4 УКРАЇНСЬКА МОДЕЛЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ.....	15
ТЕМА 5 ОСНОВИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	19
ТЕМА 6 ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК СУБ'ЄКТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	25
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКА.....	28
ТЕМА 7 БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС: ПОНЯТТЯ, ПРИНЦИПИ ТА ЕТАПИ.....	28
ТЕМА 8 УПРАВЛІНСЬКІ ПОСЛУГИ, ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ.....	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	37
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	38

ВСТУП

Практичне заняття – це вид навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентами відповідно до сформульованих завдань.

При проведенні практичних занять здійснюється: закріплення лекційного матеріалу через опитування, тестування студентів, розв'язання практичних завдань.

Перед практичними заняттями студенти повинні за лекційним курсом повторити лекційний матеріал, звернутися до рекомендованої літератури.

Засвоєння студентами навчального матеріалу продовжується шляхом самостійної роботи. Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Шляхом самостійної роботи продовжується засвоєння студентами навчального матеріалу, який був викладений на лекційних та практичних заняттях.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

ТЕМА 1 ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ – ПРОЦЕС РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Питання для обговорення:

1. Основні підходи до понять публічне управління та адміністрування
2. Закони публічного адміністрування.
3. Особливості публічного управління та адміністрування.
4. Методи публічного адміністрування.
5. Принципи публічного адміністрування.
6. Чинники впливу у публічному управлінні та адмініструванні.

Завдання 1

Перелічіть основні принципи публічного управління.

Наприклад: *пріоритет державної політики, об'єктивність, раціональне використання часу....*

Завдання 2

На основі аналізу зарубіжних та вітчизняних статей та публікацій розкрити поняття публічного управління та адміністрування. Результати занести в таблицю 1.1:

Таблиця 1.1 – Поняття публічного управління та адміністрування

Поняття	Визначення	Автор
Публічне адміністрування	1	
	2, 3, 4..	
Публічне управління	1	
	2, 3, 4..	

Завдання 3

Для виконання завдання студенти об'єднуються у групи з 2–4 осіб.

Кожній групі студентів пропонується перелік існуючих завдань, які стоять перед публічною владою. Уявити, що Ви працівники органів публічної влади та запропонувати перелік заходів для реалізації перелічених нижче завдань. Підсумком роботи є презентація результатів роботи.

1. Поліпшення якості життя пенсіонерів.
2. Запобігання та протидія корупції.
3. Удосконалення транспортних комунікацій міста.
4. Забезпечення державою соціальної безпеки людини і населення.
5. Забезпечення зайнятості непрацюючого населення міста.
6. Поліпшення якості життя самотніх непрацездатних громадян.
7. Забезпечення розвитку промисловості регіону.
8. Розвиток сільського господарства регіону.
9. Забезпечення умов для пропаганди та розвитку здорового способу життя в місті.
10. Збільшення потоку інвестицій в регіональну економіку.
11. Поліпшення якості життя інвалідів.
12. Благоустрій міста при дефіциті бюджетних коштів.
13. Підвищення якості освіти в регіоні.
14. Розвиток інноваційної діяльності в місті.
15. Забезпечення умов для розвитку будівництва в регіоні.
16. Забезпечення безпеки доріг.
17. Зниження рівня шуму в окремих мікрорайонах міста.
18. Покращення благоустрою прибудинкових територій.

Завдання 4

Побудуйте «дерево цілей» публічного управління. В процесі побудови

«дерева цілей» необхідно визначити стратегічні (головні), середньострокові та короткострокові цілі та заходи.

Наприклад, стратегічна ціль – духовне збагачення населення реалізується через проведення різноманітних культурних акцій за напрямками:

- художніх та архітектурних виставок;
- проведення тематичних флеш-мобів;
- проведення літературних вечорів.

Завдання 5

Використовуючи SMART-критерій побудуйте дерево цілей публічного адміністрування. Цілі слід використовувати із переліку, що поданий у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Рекомендації для виконання завдання:

Назва англійською	Назва українською	Характеристика	Примітки
Specific	Конкретна	Цілі мають бути гранично зрозумілими та конкретними, щоб усі люди, що втягнуті у процес досягнення, розуміли, у чому вони полягають	Необхідно якомога точніше, детально відповісти на питання, що необхідно отримати в результаті виконання завдання. Необхідно намагатись, щоб залишалось як можна менше деталей завдання, які розуміти слід «за умовчанням»
Measurable	Вимірювальна	У формулювання цілі мають бути визначені певні кількісні показники, за якими буде зрозуміло, чи було досягнуто мету	Вимірювачі: кількісні (грошові, штуки, відсотки, години, тони і т. д.), якісні (оцінка експерта, відгук користувача, думка керівника); прямі (обсяг продажу у гривнях), непрямі (рівень обслуговування, що вимірюється у кількості скарг)
Actionable	Активуюча	У формулювання цілі мають бути визначені дії, які варто здійснити	Це відповідь на питання: за рахунок чого буде досягнуто результат?
Relevant	Узгоджена	Цілі мають співвідноситись з іншими, більш загальними, а також із стратегічними цілями та працювати на їх досягнення	Виконання цілі згідно з цим критерієм не має протирічити іншим завданням, бо інакше такий підхід при постановці цілей не відповідатиме ефективному
Time bounded	Визначена у часі	У цілей має бути зазначено строк її досягнення	У цілі має бути чітко означений строк її виконання

Завдання 6

На основі аналізу вітчизняних статей та публікацій визначити цілі публічного управління, встановити їх пріоритетність. Результати занести в таблицю 1.3.

Таблиця 1.3 – Національні цілі та інтереси

Перелік цілей	Джерело, яке стало підставою підтвердження Вашої думки (Стратегія, концепція, інтерв'ю, стаття, ...)	Пріоритетність

ТЕСТИ

1.1 *Визначення якої категорії представлено нижче: «орган, установа, посадова особа, державний службовець, інша фізична або юридична особа, які уповноважені законами здійснювати публічне адміністрування»:*

- а) орган публічного адміністрування;
- б) установа публічного адміністрування;
- в) суб'єкт публічного адміністрування;
- г) об'єкт публічного адміністрування?

1.2 *У 1887 р. майбутній президент США писав: «Мета адміністративної науки полягає в тому, щоб визначити, по-перше, у чому полягає діяльність уряду, а по-друге, як він повинен здійснювати цю діяльність ефективно і з найменшими фінансовими та енергетичними витратами». Таким чином, сформулював поняття «публічне адміністрування» і «публічне управління»:*

- а) Гровер Клівленд;
- б) Бенджамін Гаррісон;
- в) Теодор Рузвельт;
- г) Томас Вудро Вільсон.

1.3 *Хто вперше у 1972 р. запровадив термін «публічне управління» (англ. public management) розуміючи під ним «пошук найкращого способу використання ресурсів для досягнення цілей»?*

- а) Пітер Ф. Друкер;
- б) Десмонд Кілінг;
- в) Джей М. Шавріц;
- г) Крістофер Поллітт.

1.4 Вкажіть, які функції адміністративно-державного управління не належить до допоміжних функцій:

- а) функція управління персоналом, зокрема добір і навчання кадрів;
- б) функція придбання майна та обладнання;
- в) функція з організації бухгалтерського обліку;
- г) функція організації грошового обігу.

1.5 Теоретичні основи ділового адміністрування, що були закладені в 1880-1920 рр., пов'язані з концепцією:

- а) наукового управління Ф. Тейлора;
- б) функціонального підходу до менеджменту А. Файоля;
- в) теорією бюрократії М.Вебера;
- г) усі відповіді є правильними.

1.6 Управлінські методи за функціональним змістом поділяються на:

- а) адміністративні, економічні, правові, соціально-психологічні;
- б) прямої та непрямой дії;
- в) стимулюючі та стримуючі;
- г) усі відповіді є правильними.

1.7 Адміністративні методи управління – це:

- а) сукупність засобів правового і адміністративного впливу на відносини людей в організації;
- б) сукупність прийомів, впливів, заснованих на використанні об'єктивних організаційних відносин між людьми та загально-організаційних принципів управління;
- в) способи і прийоми, дії прямого та обов'язкового визначення поведінки та діяльності людей з боку відповідних керівних органів держави;
- г) усі відповіді є правильними.

1.8 Вперше поняття «бюрократія», яке мало зневажливий сенс і означало, що бюрократи чиновники відчужують реальну владу у монарха (в умовах монархії) або народу (в умовах демократії) – ввів:

- а) Вінсент Гурне;
- б) Макс Вебер;
- в) Карл Маркс;
- г) Мішель Крозьє.

1.9 Органи державного управління поділяються на:

- а) органи державно-політичного управління та державно-адміністративні

(загальнодержавні) відомства;

б) державно-політичного управління й органи місцевого самоврядування;

в) державно-адміністративні (загальнодержавні) відомства та органи місцевого самоврядування;

г) жодна відповідь не є правильною.

Література: [3, 5, 12,].

ТЕМА 2 ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Питання для обговорення:

1. Періоди формування державно-управлінської думки.
2. Біхевіористичний, гуманітарний, системний, ситуаційний, структурно-функціональний, соціально-інженерний підходи до управління.
3. Теорія раціональної (ідеальної) бюрократії М.Вебера.
4. Сутність і вплив поглядів В.Вільсона. Відмінність класичної та політичної бюрократії.
5. Концепція нового державного менеджменту (new public management)
6. Концепція «доброго» врядування (goverance, good goverance, anticipatory goverance).
7. Теорія суспільно-політичних мереж (social-political networks).
8. Основні принципи європейської школи державного управління.
9. Американська концепція державного управління.

Завдання 1

Порівняйте стилі поведінки чиновників державного апарату ХІХ та початку ХХІ століття. В чому полягає їх відмінність?

Завдання 2

В чому полягає відмінність класичної та політичної бюрократії? Порівняйте діяльність класичних державних службовців та політичних діячів. В чому сутність теорії розподілу політики й адміністрування?

Завдання 3

Заповніть таблицю 2.1, використовуючи подані далі підказки. Зробіть висновок щодо особливостей ідеальної бюрократії та публічного управління. Відповідь обґрунтуйте та наведіть приклади.

Таблиця 2.1 – Порівняння ідеальної бюрократії та публічного управління

Ознаки	Ідеальна бюрократія	Публічне управління
Стиль керівництва		
Структури організації		
Спрямованість діяльності		
Контроль		
Термін здійснення дій		
Цілі діяльності		
Співпраця з організаціями з інших секторів		
Організація держави		

Ознаки-підказки для заповнення таблиці:

імперативні – інтерактивні;

бюрократичний (адміністрування) – менеджерський (управління);
зовнішній – внутрішній;

сепаратизм – партнерство;

домінування самоврядових та автономічних укладів – домінування моноцентричних укладів;

ієрархічні – диверсифіковані, еластичні;

назовні та на потреби – в середину та на процедури;

короткий – довгий.

ТЕСТИ

2.1 Президент України – це загальнодержавний, представницький, виборний, одноособовий, постійно діючий орган державної влади, який визнається главою держави. Загальнодержавність означає, що –

- а) Президент офіційно уповноважений представляти інтереси України;
- б) зайняти пост Президента України можна виключно на підставі прямих, загальних, рівних виборів шляхом таємного голосування;
- в) інститут Президента представлено однією особою, яка наділена виключними державно-владними повноваженнями;
- г) компетенція Президента поширюється на всю територію України.

2.2 Адміністрація Президента України – це:

- а) орган державної влади, що координує діяльність усіх гілок державної влади;
- б) орган виконавчої влади, що забезпечує діяльність Глави держави ;
- в) постійно діючий допоміжний орган;
- г) жодна відповідь не є правильною.

2.3 Поняття «адміністративно-територіальна одиниця» включає:

- а) область, район, місто, район у місті, селищі, село;
- б) жителів, об'єднаних постійним проживанням у межах села, селища, міста або добровільне об'єднання жителів кількох сіл;
- в) органи місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст;
- г) форму прийняття територіальною громадою рішень з питань, що належать до відання місцевого самоврядування, через пряме голосування.

2.4 Поняття «територіальна громада» означає:

- а) область, район, місто, район у місті, селищі, село;
- б) жителів, об'єднаних постійним проживанням у межах села, селища, міста або добровільне об'єднання жителів кількох сіл;
- в) органи місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст;
- г) форма прийняття територіальною громадою рішень з питань, що належать до відання місцевого самоврядування, через пряме голосування.

2.5 Проекти рішень про добровільне приєднання до об'єднаної територіальної громади повинні, зокрема, містити:

- а) план передачі повноважень органам місцевого самоврядування
- б) проект стратегії територіального розвитку громади
- в) план організаційних заходів щодо добровільного приєднання територіальної громади.
- г) усі відповіді є правильними.

2.6 Система принципів державної служби складається з конституційних і організаційно-функціональних. До конституційних належать такі:

- а) обов'язковість для виконання державними службовцями рішень, прийнятими вищими органами державної влади та їх керівниками в межах їхніх повноважень і згідно із законодавством України;
- б) професіоналізм, компетентність, ініціативність, чесність, відданість справі;
- в) прозорість у здійсненні державної служби;
- г) служіння народу України.

2.7 За Законом України «Про державну службу» від 10.12.2015 року встановлюється така кількість рангів державних службовців:

- а) 3 (три);
- б) 15 (п'ятнадцять);
- в) 7 (сім);
- г) 9 (дев'ять).

2.8 Дія Закону «Про державну службу» від 10.12.2015 року поширюється на:

- а) членів Кабінету Міністрів України, перших заступників та заступників міністрів;
- б) працівників патронатних служб;
- в) державних службовців органів військового управління;
- г) голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників.

Література: [3, 5, 12, 15, 27, 41].

ТЕМА 3 ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПОБУДОВИ ОРГАНІВ ВЛАДИ

Питання для обговорення:

1. Зарубіжний досвід побудови органів влади.
2. Уряди в країнах світу: організаційні засади формування, структура, функції, конституційна відповідальність.
3. Глава держави: статус та функції в сучасних країнах світу.
4. Управління на рівні регіонів: порівняння моделей.
5. Моделі децентралізованого управління у Німеччині, Франції, Великій Британії.

Завдання 1

На основі аналізу зарубіжних та вітчизняних статей та публікацій розкрити поняття «моделі управління». Результати занести в таблицю 3.1:

Таблиця 3.1 – Сутність поняття «моделі управління»

Поняття	Визначення	Автор

Завдання 2

На основі статей та публікацій складіть таблицю 3.2 «Уряди в країнах світу: організаційні засади формування».

Таблиця 3.2 – Уряди в країнах світу: організаційні засади формування

Країна	Назва уряду та структура	Функції	Конституційна відповідальність

ТЕСТИ

3.1 Службова дисципліна державних службовців – це:

- а) неухильне додержання Присяги державного службовця;
- б) сумлінне виконання службових обов'язків;
- в) дотримання правил внутрішнього службового розпорядку;
- г) усі відповіді є правильні.

3.2 Відповідно до Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015 року посади державної служби в державних органах поділяються на категорії залежно від:

- а) порядку призначення, характеру та обсягу повноважень і необхідних для їх виконання кваліфікації та професійної компетентності державних службовців;
- б) порядку призначення, складності та напруженості роботи і професійної компетентності державних службовців;
- в) рівня оплати праці, складності та напруженості роботи і професійної компетентності державних службовців;
- г) жодна відповідь не є правильною.

3.3 Важливими елементами адміністративного контролю є облік і аналіз діяльності. Аналіз діяльності ...

- а) полягає в комплексному вивченні звітної інформації для об'єктивної оцінки діяльності;
- б) дозволяє одержати повну інформацію про стан справ в організації;
- в) дозволяє здійснити одержання, обробку і систематизацію зведень, виражених, як правило, у кількісній формі, про задачі, що підлягають виконанню, про наявні ресурси, результати виконання планів і управлінських рішень;
- г) усі відповіді є правильні.

3.4 За формою впливу методи управління поділяють так:

- а) морального і владного впливу;

- б) кількісні й якісні;
- в) економічні та технологічні;
- г) прямого та непрямого впливу.

3.5 Корупційне правопорушення – це:

а) умисне діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою - суб'єктом відповідальності за корупційні правопорушення, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність;

б) умисне діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою – суб'єктом відповідальності за корупційні правопорушення, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність та моральну відповідальність;

в) суспільно небезпечне діяння, що містить ознаки корупції, вчинене будь-якою особою;

г) усі відповіді правильні.

3.6 Конфлікт інтересів – це:

а) суперечність між особистими майновими, немайновими інтересами особи чи близьких їй осіб та її службовими повноваженнями, наявність якої може вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, а також на вчинення чи не вчинення дій під час виконання наданих їй службових повноважень;

б) суперечність між особистими майновими, немайновими інтересами особи чи близьких їй осіб та інтересами держави, наявність якої може вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, а також на вчинення чи не вчинення дій під час виконання наданих їй службових повноважень;

в) суперечність між особистими майновими, немайновими інтересами особи чи близьких їй осіб та інтересами інших суб'єктів відповідальності, наявність якої може вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, а також на вчинення чи не вчинення дій під час виконання наданих їй службових повноважень;

г) усі відповіді правильні.

Література: [2,9,12, 16,18,41].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ФУНКЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

ТЕМА 4 УКРАЇНСЬКА МОДЕЛЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Питання для обговорення:

1. Держава як суб'єкт політичної влади. Функції держави.
2. Органи виконавчої влади в системі публічного адміністрування. Середовище і учасники публічного управління та адміністрування. Аналіз стейкхолдерів.
3. Делегування повноважень. Елементи та етапи процесу делегування. Відповідальність і повноваження.
4. Основні принципи і перешкоди ефективного делегування повноважень.
5. Технології прийняття управлінських рішень. Реалізація прийнятих рішень. Планування нормотворчої діяльності.
6. Розвиток нормативно-правових баз. Підготовка аналітичних документів. Аудит, моніторинг та оцінювання управлінських рішень.
7. Вплив процесів глобалізації на публічне управління та адміністрування.

Завдання 1

На основі аналізу зарубіжних та вітчизняних статей та публікацій розкрити поняття «децентралізація». Результати занести в таблицю 4.1:

Таблиця 4.1 – Розкриття поняття «децентралізація»

Поняття	Визначення	Автор

Завдання 2

Проаналізуйте статистичні данні за демографічними показниками та спрогнозуйте функції держави Україна, які будуть користуватися попитом у суспільства в майбутньому.

Завдання 3

Проблеми нестачі ресурсів, екологічні виклики, збільшення населення на території держави, зайнятість. Чи потребують ці проблеми оптимізації державного управління? Зробіть висновки за статистичними показниками.

Завдання 4

Проаналізуйте ефективність системи адміністративно-територіального устрою України. Проблеми та перспективи реформування.

Завдання 5

Сформулюйте галузеву структуру Кабінету Міністрів України, входячи з викликів, які стоять перед людством у ХХІ сторіччі.

Проаналізуйте функції та відповідальність Кабінету Міністрів України.

Завдання 6

Розглянути основні конституційні повноваження та відповідальність місцевих державних адміністрацій. Визначити перспективи реформування цих повноважень.

Завдання 7

Наприкінці ХХ ст. та початку ХІ ст. держава залишається важливим роботодавцем. Поясніть, як слід до цього ставитись.

Чи мають люди бути більше зайняті у приватному секторі або з точки зору стійкого розвитку суспільства це не є важливо? Обґрунтуйте власну думку та наведіть приклади.

Завдання 8

Визначте, які в Україні проведені реформи, що впливають на зміну структури управління за останнє десятиріччя. Яка структура влади найбільше піддалась реформуванню? Зробіть відповідні висновки.

Завдання 9

Встановіть основні форми правління, що існують та успішно функціонують в країнах, визначте переваги та недоліки кожної, заповнивши табл. 4.2. Зробіть висновки, щодо кращої форми правління. Які можуть існувати проблеми вибору форми правління?

Таблиця 4.2 – Аналіз основних форм правління

Назва	Характеристика	Переваги	Недоліки	Примітки

Завдання 10

Надайте перелік найбільш розповсюджених та доцільних факторів, які впливають на особливості стилю керівництва в системі публічної влади. Чи існує схильність до авторитаризму? Обґрунтуйте власну думку, наведіть приклади. Встановіть напрями формування демократичного стилю керівництва.

ТЕСТИ

4.1 Характеристика якого параметра влади в суспільстві наведена нижче – «характеристика значення, розмаху, розмірів впливу тієї чи іншої влади»:

- а) масштаби влади;
- б) час влади;
- в) обсяг влади;
- г) простір влади?

4.2 Характеристика якого параметра влади в суспільстві наведена нижче – «кількість влади, зосереджене в руках даних або органах»:

- а) масштаби влади;
- б) час влади;
- в) обсяг влади;
- г) простір влади?

4.3 Про яку категорію йдеться: «це засоби, якими суб'єкт політичних відносин впливає на об'єкт політичних відносин для досягнення поставлених цілей»:

- а) економічні ресурси;
- б) ресурси влади;
- в) примусові ресурси;
- г) соціальні ресурси?

4.4 Про яку владу йдеться: «це наявність можливостей у тих чи інших політичних сил впливати на суспільство, розробляти і здійснювати політику на основі балансу інтересів соціальних груп»:

- а) законодавча влада;
- б) виконавча влада;
- в) судова влада;
- г) політична влада?

4.5. Владу вузької групи осіб у державі називають:

- а) автократичною;
- б) олігархічною;
- в) плутократичною;
- г) самоврядною?

4.6. Владу великих власників називають:

- а) автократичною;

- б) олігархічною;
- в) плутократичною;
- г) самоврядною?

4.7 Органи, що контролюють реалізацію владного рішення на конституційній основі називають:

- а) судовою владою;
- б) законодавчою владою;
- в) політичною владою;
- г) виконавчою владою?

4.8 Влада в рамках регіональних, обласних, районних органів називають:

- а) мегавладою;
- б) макровладою;
- в) мезовладою;
- г) мікровладою?

4.9 Влада, що впроваджує вплив на становище широких верств населення з метою забезпечення підтримки та лояльності з їх боку називається:

- а) економічною владою
- б) соціальною владою
- в) культурно-інформаційної владою
- г) примусовою владою

4.10 Влада, що впроваджує контроль над ресурсами, матеріальними цінностями, матеріальними благами називається:

- а) економічною владою
- б) соціальною владою
- в) культурно-інформаційної владою
- г) примусовою владою

4.11 Визнання суспільством даної влади і її права на управління називається:

- а) законною владою
- б) політичною владою
- в) політичною легітимністю
- г) законною легітимністю

4.12 Легітимність, яка спирається на віру і звичаї називають:

- а) традиційною
- б) раціонально-легальною
- в) харизматичною
- г) законною

4.13 *Легітимність, яка спирається на визнані народом закони, в рамках яких обираються і діють представники влади називаються:*

- а) традиційною
- б) раціонально-легальною
- в) харизматичною
- г) законною

4.14 *Втрата довіри до влади, позбавлення її підтримки суспільства називається:*

- а) опозицією
- б) фіаско
- в) протестом
- г) делегітимністю

4.15 *Представником якої влади є Президент країни?*

- а) законодавчої
- б) судової
- в) виконавчої
- г) немає правильної відповіді

4.16 *Представником якої влади є Уряд країни?*

- а) законодавчої
- б) судової
- в) виконавчої
- г) немає правильної відповіді

Література: [2, 3, 9, 12, 16, 18, 20, 21, 23, 24, 36, 37, 39, 41].

ТЕМА 5 ОСНОВИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Питання для обговорення

1. Основні теорії місцевого самоврядування.
2. Європейська хартія місцевого самоврядування як фундамент розвитку місцевої демократії.
3. Досвід організації публічної служби в європейських країнах.

4. Міжнародні та всеукраїнські об'єднання органів місцевого самоврядування.
5. Партисипаторний бюджет: інноваційний демократичний інструмент участі громадян.
6. Інвестиційні проекти на території муніципалітету (розкрити на конкретних прикладах).
7. Стратегічне управління в муніципальному утворенні.
8. Основні теорії походження місцевого самоврядування.

Завдання 1

Розкрийте принципи самоврядування (на підставі Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”).

Завдання 2

Визначте характерні риси місцевого самоврядування, які дають змогу визнати його основним видом публічної влади, що не належить державі.

Завдання 3

Чи існує, на вашу думку, відмінність понять «муніципальна влада» та «влада місцевого самоврядування»? Поясніть власну думку.

Завдання 4

Намалюйте схему, яким чином здійснюється розподіл публічної влади, обов'язково відобразіть територіальну організацію влади в Україні.

Завдання 5

Встановіть, у чому полягає відмінність представницьких та виконавчих органів місцевого самоврядування, пояснивши власну думку та заповнивши таблицю 5.1.

Таблиця 5.1 – Відмінність представницьких та виконавчих органів місцевого самоврядування

№ п/п	Ознака	Органи місцевого самоврядування	
		представницькі	виконавчі
1.	Спільні риси		
2.	Відмінності		
3.	Функції, що виконують		
4.	Приклад		

Завдання 6

Поясніть, що значить поняття «органи самоорганізації населення», у чому полягає їх функціональне зобов'язання. Чи існує різниця між загальними

зборами громадян та органами самоорганізації населення? Встановіть їх компетенції та повноваження, зробіть висновки.

Завдання 7

Проведіть PEST-аналіз діяльності муніципального утворення (за вибором) за допомогою опитувальника.

PEST-аналіз полягає у виявленні та оцінці впливу факторів макросередовища на результати поточної і майбутньої діяльності.

PEST – це аббревіатура чотирьох англійських слів: P – Political-legal – політико-правові, E – Economic – економічні, S – Sociocultural – соціокультурні, T – Technological forces – технологічні фактори.

Характеристику можливостей та загроз для розвитку регіону доцільно здійснювати, аналізуючи чотири фактори (PEST-аналіз): політико-правові, економічні, соціокультурні, технологічні (табл. 5.2).

Таблиця 5.2 – Складові PEST-аналізу для здійснення аналізу зовнішнього середовища

Фактори	Можливості	Загрози (обмеження)
Політико-правові		
Економічні		
Соціокультурні		
Технологічні		

Завдання 8

Проведіть SWOT-аналіз діяльності муніципального утворення (за вибором) за допомогою опитувальника.

Особливістю стратегічного планування є зосередження уваги до змін внутрішнього і зовнішнього середовища. Аналіз внутрішнього і зовнішнього середовища дає чітке уявлення про сучасний стан об'єкта управління і стає основою для визначення стратегічних цілей і пріоритетів. Процес опрацювання стратегії, а також її подальша деталізація у вигляді стратегічних та операційних планів, має відбуватись лише після проведення попереднього стратегічного аналізу, що охоплював би найважливіші елементи зовнішнього та внутрішнього середовища об'єкта планування. Основними інструментами, що необхідні для проведення стратегічного аналізу, є передусім SWOT- та PEST-аналіз.

SWOT-аналіз – метод аналізу в стратегічному плануванні, що полягає в розподілі чинників і явищ на чотири категорії: Strengths (Сильні сторони),

Weaknesses (Слабкі сторони), Opportunities (Можливості) і Threats (Загрози). Цей акронім представлений візуально у вигляді таблиці 5.3.

Таблиця 5.3 – Матриця SWOT-аналізу

Внутрішнє середовище	Strengths (Сильні сторони)	Weaknesses (Слабкі сторони)
Зовнішнє середовище	Opportunities (Можливості)	Threats (Загрози)

Наприклад, характеристика сильних і слабких сторін розвитку будь-якого регіону може бути здійснена за такими складовими (табл. 5.4).

Таблиця 5.4 – Матриця первинного стратегічного SWOT-аналізу внутрішнього середовища регіону

Фактори	Сильні сторони (переваги)	Слабкі сторони (недоліки)
1 Географічне положення		
2 Населення, ринок праці		
3 Природні ресурси		
4 Економіка і промисловість		
5 Сільське господарство і переробка сільгосппродукції		
6 Туризм, культурно-історичний, рекреаційний потенціал		
7 Транспорт, інженерна інфраструктура, науково-технічний потенціал		
8 Екологія		
9 Соціальна сфера		
10 Ринкова інфраструктура, підприємництво		

Завдання 9

Знайдіть у відкритому доступі та опишіть приклади місцевих ініціатив, які призвели до зміни політики в регіоні.

Завдання 10

Проаналізуйте законодавчі підходи до формування органів самоорганізації населення. Зробіть висновки щодо їх актуальності та відповідності сучасним тенденціям розвитку України.

Завдання 11

Завдання аудиторії: обговорити термін “місце пам’яті” та вплив держави на формування цих місць. Для цього необхідно розбитися на групи та

обговорити, які місця пам'яті існують в містах та регіонах. Зробити презентацію результатів.

Завдання 12

Завдання аудиторії: відпрацювати такі аспекти, як: міфологізація, ритуали, ідентифікація – в контексті культури пам'яті; обговорити складові культури пам'яті на власному прикладі; відпрацювати можливість створення інтерактивних музеїв.

Учасники об'єднуються у дві команди, завдання для яких – розробити маршрут екскурсії по семінарському дому із зазначенням місць пам'яті, видатних дат та ритуалів, що були відтворені.

Потім учасники проводять один одного своїми новоствореними музеями та пояснюють кожне місце пам'яті.

Далі учасники збираються разом та обговорюють, наскільки вони змогли відтворити місця пам'яті, яку ідентичність вони відтворювали та які ритуали вони побачили.

Завдання 13

Розкрийте особливості місцевого самоврядування в Україні (на основі аналізу інформаційних джерел) (есе).

ТЕСТИ

5.1 До якої категорії відноситься визначення: «це форма прийняття територіальною громадою рішень з питань, що належать до відання місцевого самоврядування, шляхом прямого голосування»:

- а) загальні збори;
- б) місцевий референдум;
- в) районні та обласні ради;
- г) територіальна громада ?

5.2 До якої категорії відноситься визначення: «це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр»:

- а) загальні збори;
- б) місцевий референдум;
- в) районні та обласні ради;
- г) територіальна громада ?

5.3 До якої категорії відноситься визначення: «це план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення спільних

інтересів територіальних громад сіл, селищ, міст районного значення, виконання місцевих програм, здійснення бюджетного вирівнювання»:

- а) районний бюджет;
- б) місцевий бюджет;
- в) обласний бюджет;
- г) бюджет розвитку?

5.4 До якої категорії відноситься визначення: «це доходи і видатки місцевого бюджету, які утворюються і використовуються для покриття поточних видатків»?

- а) районний бюджет;
- б) місцевий бюджет;
- в) обласний бюджет;
- г) бюджет розвитку?

5.5 Форму залучення на добровільній основі за рішенням зборів громадян за місцем проживання коштів населення відповідної території для фінансування разових цільових заходів соціально-побутового характеру називають:

- а) бюджетом розвитку;
- б) самооподаткуванням;
- в) місцевим самоврядуванням;
- г) мінімальним рівнем соціальних потреб?

5.6 Гарантоване державою право та реальну здатність територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України називають:

- а) бюджетом розвитку;
- б) самооподаткуванням;
- в) місцевим самоврядуванням;
- г) мінімальним рівнем соціальних потреб?

5.7 На місцевий референдум не можуть бути винесені питання:

- а) що віднесені Конституцією до відання місцевого самоврядування;
- б) що віднесені законом до відання органів державної влади;
- в) що віднесені законом до відання місцевого самоврядування;
- г) немає правильної відповіді?

5.8 Сільський, селищний, міський голова обирається відповідною територіальною громадою шляхом:

- а) таємного голосування;
- б) відкритого голосування;
- в) призначення Урядом країни;
- г) призначення Президентом країни?

5.9 Сільський, селищний, міський голова може:

- а) бути депутатом будь-якої ради;
- б) суміщати свою службову діяльність з іншою посадою, в тому числі на громадських засадах;
- в) бути на викладацькій, науковій та творчій роботі у позаробочий час;
- г) займатися підприємницькою діяльністю, одержувати від цього прибуток?

5.10 Матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування не є:

- а) доходи місцевих бюджетів;
- б) земля, природні ресурси, що є у комунальній власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах;
- в) рухоме і нерухоме майно, що перебуває в управлінні районних і обласних рад;
- г) об'єкти спільної власності, що перебувають в управлінні держави.

Література: [3, 5, 11, 17, 18, 32].

ТЕМА 6 ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК СУБ'ЄКТ

ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Питання для обговорення

1. Фактори зовнішнього середовища прямого і непрямого впливу на публічне управління.
2. Закони України «Про громадські об'єднання», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про політичні партії».
3. Етапи становлення громадянського суспільства.
4. Ознаки громадянського суспільства.
5. Ключові ідеї та принципи громадянського суспільства.
6. Громадянське суспільство як глобальна самоврядна соціальна система.
7. Структура громадянського суспільства.
8. Роль громадянського суспільства у вирішенні питань місцевого самоврядування.
9. Роль соціально орієнтованого бізнесу для системи публічного управління.

Завдання 1

Студенти діляться на 2 групи, кожній дається завдання: намалювати “громадянське суспільство”, його структуру і презентувати малюнок для всіх. На презентації учасники з інших груп мають право задати питання чи дати коментар. Наприкінці всіх презентацій викладач підсумовує аспекти, візуалізовані в різних малюнках.

Завдання 2

Студенти діляться на 3 групи і кожна отримує 1 кольорове коло, яке означає один з секторів: владу, бізнес або НУО. Завдання кожної групи: написати які цей сектор має цілі? функції? структуру? які організації його представляють? Презентувати в групі.

2 етап: зіставити кола та обговорити ті місця де вони накладаються чи перетинаються. Оговорити, чи правильно це? Чи повинні сектори бути чітко відокремленими? Привести приклади організацій, обговорити, до якого сектору вони відносяться: наприклад, представники влади, які теж засновують свої НУО, або спілки підприємців, які відстоюють права бізнесу (“податковий” майдан в Україні). Або олігархи, які контролюють владу.

Завдання 3

1 етап: учасники діляться на 2 команди. Протягом 10 хв кожна команда придумує якомога більшу кількість форм громадянської участі і записує їх.

Модератор по черзі надає слово кожній команді, вони називають одну з форм участі, модератор записує її на фліп-чарт папері. Виграє та команда, яка назвала форму останньою.

2 етап: група аналізує весь складений список, учасники по кожній з написаних форм пригадують приклади власної участі, аналізуючи їх. Таким чином створюється простір для обміну досвідом.

Завдання 4

1 етап: назва кожної сходинки “драбини участі” пишеться на окремому аркуші та перемішуються. Завдання учасників – розкласти їх у послідовності від 1-ї (найменший рівень участі) до 8-ї (найбільшій рівень).

2 етап: модератор перевіряє, як розкладені “сходинки”, порівнює із драбиною Харта, учасники обговорюють різницю. На кожну сходинку приводять по 1 прикладу зі свого власного досвіду.

ТЕСТИ

6.1 Як називається система інститутів поза межами державних та комерційних, яка забезпечує самоорганізацію та розвиток населення:

- а) громадянське суспільство;
- б) комунікативність;
- в) стратифікація;
- г) комунікація?

6.2 Прикладом інституцій громадянського суспільства є:

- а) бюджетна організація;
- б) прокуратура;
- в) міська рада;
- г) профспілка?

6.3 Що відносять до атрибутів громадянського суспільства:

- а) наявність публічного простору, засобів і центрів комунікації;
- б) незахищеність прав конституцією та законами;
- в) залежність від держави;
- г) незорієнтованість на громадські інтереси та публічну політичну діяльність?

6.4 Які функції виконує громадянське суспільство:

- а) самоорганізація громадського механізму для виконання суспільних справ;
- б) підтримка владних структур;
- в) збільшення відчуженості індивідів;
- г) ослаблення демократичного ладу?

6.5 Яке твердження, на вашу думку, правильне:

- а) громадянське суспільство – частина демократичної держави;
- б) громадянське суспільство – суспільство, що об'єднує всіх громадян певної держави;
- в) громадянське суспільство – неполітична сфера, де людина виявляє свої спроможності і задовольняє свої інтереси незалежно від держави?

6.6 Громадянське суспільство – це:

- а) система пошуків і узгодження соціальних цілей і ідеалів;
- б) система взаємин людей із суспільством і владою;
- в) сфера реалізації потреб і інтересів індивідів?

6.7 Які з перерахованих факторів негативно впливають на формування громадянського суспільства в Україні:

- а) адміністративне регулювання економіки;
- б) соціальна активність громадян;
- в) соціальна поляризація суспільства;
- г) не сформованість середнього класу?

6.8 Назвіть структурні елементи громадянського суспільства:

- а) сім'я;
- б) суспільні, політичні організації і рухи;
- в) система незалежних судів;
- г) наукові, освітянські і творчі спілки;
- д) акціонерні, кооперативні і приватні економічні об'єднання?

6.9 Що із перерахованого відноситься до умов, необхідних для функціонування громадянського суспільства:

- а) наявність у членів суспільства власності;
- б) президентська форма правління;
- в) наявність середнього класу;
- г) розвиненість і розгалуженість демократії?

6.10 Вкажіть характерні риси громадянського суспільства:

- а) наявність плюралізму;
- б) контроль держави над усіма сторонами життя суспільства;
- в) здійснення широкого самоврядування в усіх сферах суспільного життя;
- г) дозволене усе, що не має відношення до політики;
- д) гарантія державою прав і свобод особистості?

Література: [4, 5, 8, 12, 19, 24, 40].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКА

ТЕМА 7 БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС: ПОНЯТТЯ, ПРИНЦИПИ ТА ЕТАПИ

Питання для обговорення:

1. Економічна сутність та зміст бюджету.
2. Складання, розгляд та затвердження місцевого бюджету.

3. Етапи та учасники процесу планування проекту місцевого бюджету.
4. Виконання місцевого бюджету.
5. Звітність та контроль за дотриманням бюджетного законодавства.
6. Міжбюджетні відносини.
7. Види та призначення міжбюджетних трансфертів.
8. Збалансування місцевого бюджету.
9. Інструменти фінансування місцевого бюджету.
10. Бюджетні правопорушення та відповідальність учасників бюджетного процесу.

Завдання 1

Припустимо, що ви стали муніципальним менеджером. Вам необхідно провести аналіз мікро- і макросередовища. Які основні фактори ви будете розглядати? Визначте ступінь значущості кожного з факторів і проведіть їх ранжування.

Завдання 2

Визначте тип моделі прийняття управлінських рішень в органах влади, охарактеризувати особливості визначеного підвиду, вказати шляхи усунення виявлених недоліків, означені ситуації доповніть специфічними ознаками, що відповідають певній моделі прийняття управлінських рішень в органах влади:

- у Верховній Раді відбулось прийняття законопроекту впродовж двох читань, який стосується додаткових виплат пільговикам пенсіонерам-інвалідам;
- президент назначає голову місцевої державної адміністрації;
- президент приймає рішення щодо відставки голови державної адміністрації Тернополя, обґрунтуйте власну позицію;
- президент признає за згодою Верховної Ради України Прем'єр-міністра України;
- громадяни подали до громадської організації подання із проханням пролобіювати його на рівні міської державної адміністрації;
- персонал підприємства звертається до керівництва покращити умови праці;
- депутати Верховної Ради сформулювали постанову щодо усунення недоліків у законопроекті;
- керівництво підприємства приймає рішення щодо зміни організаційної структури;
- громадянин Петров А. М., висловлюючи позицію усіх жителів будинку звернувся до представників комунального господарства з проханням посилити активність щодо благоустрою прибудинкової території;

– Кабінет Міністрів подав законопроект на розгляд до комітету Верховної Ради.

Завдання 3

Будь-яке державне рішення – не одиничний акт, а тривалий процес. Прокоментуйте означену тезу.

Встановіть з аналізу офіційних сайтів динаміку кількості прийнятих рішень державними службовцями зокрема на прикладі депутатів Верховної ради України. Аналогічним чином заповніть таблицю щодо питань, які доручається підготувати і доопрацювати для розгляду на сесіях Верховної ради України. Порівняйте отримані результати та зробіть відповідні висновки.

ТЕСТИ

7.1 Період дії бюджету (бюджетний період) в Україні встановлено на строк:

- а) з 1 квітня по 31 березня;
- б) з 1 липня по 30 червня;
- в) з 1 січня по 31 грудня;
- г) з 1 вересня по 31 серпня.

7.2 Слово «бюджет» походить від англійського «budget» та означає:

- а) доходи, гроші;
- б) шкіряний мішок, гаманець;
- в) банківський рахунок;
- г) обов'язковий грошовий платіж на користь держави.

7.3 Що є підставою для створення спеціального фонду?

- а) бюджетний кодекс;
- б) рішення відповідної ради;
- в) Бюджетний кодекс України, Закон «Про Державний бюджет України»;
- г) Закон «Про бюджетну систему України».

7.4 Бюджет – це...

а) план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади протягом бюджетного періоду;

б) план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами влади Автономної Республіки Крим протягом бюджетного періоду;

в) план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами

місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду;

г) план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду.

7.5 Бюджетний період для державного бюджету може бути змінено за особливих обставин, якими є:

а) введення військового стану;

б) неприйняття Верховною Радою України Закону України «Про Державний бюджет» до 1 січня;

в) оголошення надзвичайного стану в Україні;

г) правильні відповіді 1 і 3.

7.6 До бюджетів місцевого самоврядування належать...

а) обласні;

б) районні бюджети;

в) бюджети територіальних громад сіл, селищ, міст (у тому числі районів у містах) та їх об'єднань.

7.7. Принцип повноти бюджету полягає у...

а) формуванні на реалістичних макропоказниках економічного й соціального розвитку держави та розрахунках надходжень до бюджету та витрат бюджету;

б) тому, що до складу бюджетів включаються всі надходження до бюджетів та витрати бюджетів, що здійснюються відповідно до нормативно-правових актів органів державної влади, органів влади АРК, органів державного самоврядування;

в) відповідності повноважень на здійснення витрат обсягу надходжень до бюджету на відповідний бюджетний період;

г) використанні бюджетних коштів на цілі, визначені бюджетним призначенням.

7.8 Принцип обґрунтованості бюджету полягає у...

а) використанні бюджетних коштів тільки на цілі, визначені бюджетними призначеннями;

б) відповідальності кожного учасника бюджетного процесу за дії або бездіяльність на кожній стадії бюджетного процесу;

в) формуванні на реалістичних макропоказниках економічного й соціального розвитку держави та розрахунках витрат і надходжень, що здійснюються відповідно до затверджених методик і правил;

г) відповідності повноважень на здійснення бюджетних витрат обсягу надходжень до бюджету на відповідний бюджетний період.

7.9 Зведений бюджет характеризує...

- а) спеціальний фонд бюджету;
- б) бюджети місцевого самоврядування;
- в) позабюджетні фонди;
- г) сукупність усіх складників бюджетної системи.

7.10 До основних принципів бюджетного фінансування належать:

- а) безповоротність і цільове спрямування;
- б) примусовість і публічність;
- в) безвідплатність і контроль;
- г) строковість і відповідальність..

Література: [2, 3, 7, 9, 12, 17, 18, 20, 23, 24, 39, 41].

ТЕМА 8 УПРАВЛІНСЬКІ ПОСЛУГИ, ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

Питання для обговорення

1. Які ознаки є характерними для адміністративних послуг?
2. Підходи до розгляду поняття «управлінські послуги».
3. Специфічні особливості управлінських послуг.
4. Класифікаційні групи управлінських послуг. Видача дозволів. Видача ліцензій.
5. Реєстрація. Легалізація. Акредитація. Атестація. Сертифікація. Нострифікація. Верифікація.
6. Надання консультативної допомоги.
7. Ознаки адміністративних послуг.
8. Стилі керівництва. Мистецтво ділового спілкування. Етика ділового спілкування та діловий етикет.
9. Самоорганізація в системі публічного управління та адміністрування.

Завдання 1

На основі аналізу зарубіжних та вітчизняних статей та публікацій розкрити поняття «послуга», «адміністративна послуга» та «управлінська послуга»? та занесіть в таблицю 8.1:

Таблиця 8.1 – Аналіз основних понять

Поняття	Визначення	Автор
Послуга		

Завдання 2

Як можна охарактеризувати групу послуг «легалізація»? Наведіть приклади таких послуг, що надаються органами публічного управління.

Завдання 3

Як можна охарактеризувати групу послуг «видача дозволів»? Наведіть приклади таких послуг, що надаються органами публічного управління.

Завдання 4

Як можна охарактеризувати групу послуг «сертифікація»? Наведіть приклади таких послуг, що надаються органами публічного управління.

Завдання 5

Як можна охарактеризувати групу послуг «реєстрація»? Наведіть приклади таких послуг, що надаються органами публічного управління.

Завдання 6

Як можна охарактеризувати групу послуг «видача ліцензій»? Наведіть приклади таких послуг, що надаються органами публічного управління.

ТЕСТИ

8.1 Для якого рівня морального розвитку особистості є базовим принцип «покарання-винагорода»:

- а) доконвенційний
- б) конвенційний
- в) постконвенційний
- г) немає правильної відповіді?

8.2 Для якого рівня морального розвитку особистості основою є особисте визнання моральних принципів?

- а) доконвенційний
- б) конвенційний
- в) постконвенційний
- г) немає правильної відповіді?

8.3 Що з перерахованного відноситься до умов морального вибору:

а) набір суб'єктивних можливостей вчинку та об'єктивна можливість обирати;

б) набір об'єктивних можливостей вчинку та суб'єктивна можливість обирати;

в) набір суб'єктивних можливостей вчинку та суб'єктивна можливість обирати;

г) набір об'єктивних можливостей вчинку та об'єктивна можливість обирати?

8.4 Обумовленість морального вибору лише зовнішніми обставинами називають:

- а) моральним волюнтаризмом;
- б) моральним консерватизмом;
- в) моральним абстракціонізмом;
- г) моральним фаталізмом?

8.5 Обумовленість морального вибору лише волею людини називають:

- а) моральним волюнтаризмом;
- б) моральним консерватизмом;
- в) моральним абстракціонізмом;
- г) моральним фаталізмом?

8.6 Вибір між великим і малим злом називають:

- а) протиріччям;
- б) моральним конфліктом;
- в) моральним фаталізмом;
- г) моральним волюнтаризмом?

8.7 Характер, особливості, стиль функціонування організації, які виявляються в поведінці і реакціях особистостей та соціальних груп її працівників, в їх судженнях, відносинах, у способах вирішення проблем організації праці і виробництва, в обладнанні і внутрішній естетиці, використаній техніці й технології тощо називаються:

- а) культурою поведінки;
- б) організаційною етикою;
- в) культурою організації;
- г) культурою взаємовідносин?

8.8 Чим відрізняються поняття «культура організації» і «організаційна культура»:

- а) нічим;

б) поняття «організаційна культура» включає в себе поняття «культура організації»;

в) невід'ємною складовою поняття «організаційна культура» є оцінні атрибути;

г) немає правильної відповіді?

8.9 Що з перерахованого не відноситься до заходів для забезпечення ділових етичних відносин:

а) впровадження етичних норм;

б) організація навчання етиці ділового спілкування всього персоналу;

в) вивчення морального клімату в колективі і взаємовідносин між керівниками та підлеглими;

г) будь-які методи покарання за неетичні відносини?

8.10 Через які категорії найбільш цілісно виражається суспільна оцінка професійної діяльності державних службовців:

а) через категорії іміджу, престижу, авторитету, репутації;

б) через категорії іміджу, справедливості, авторитету, репутації;

в) через категорії іміджу, престижу, авторитету, моралі;

г) через категорії етики, престижу, авторитету, репутації?

8.11 В умінні передбачати результати і наслідки своєї службової діяльності, прогнозувати, відтворювати загальнонаціональні інтереси, бачити та реалізувати перспективу їх розвитку розкривається:

а) політико-правова культура;

б) професійна культура;

в) службова культура;

г) культура поведінки?

8.12 Метою етичних кодексів поведінки публічних службовців є:

а) права, обов'язки, принципи, основні якості публічних службовців

б) полегшення ділового спілкування на різних рівнях влади

в) створення психологічно прийнятної конструктивної атмосфери під час розробки, вироблення та прийняття державно-управлінських рішень

г) встановлення для всіх публічних службовців уніфікованих правил службової поведінки

8.13 Використовуючи наведений список термінів, визначте, який із них відповідає одному із зазначених нижче пропозицій. Кожен з термінів використовуйте лише один раз:

- а) спорадичні опитування;
- б) опитування;
- в) панельні опитування;
- г) первинна інформація;
- д) інтерв'ювання;
- е) фокус-група.

- 1) В процесі маркетингового дослідження дослідник виявляє думку певного кола людей, що мають безпосереднє відношення до даної проблеми, шляхом ...
- 2) Зібрані в процесі маркетингового дослідження безпосередньо самим дослідником необхідні йому і відносяться до даної проблеми відомості вважаються ...
- 3) Багаторазові опитування однієї і тієї ж групи осіб є ...
- 4) Неформальне об'єднання існуючих потенційних споживачів даного товару, створене для обговорення під керівництвом деякого фахівця товару, його можливостей задовольняти конкретні потреби і бути конкурентоспроможними, є ...
- 5) Опитування, в процесі проведення якого дослідник в кожному конкретному випадку використовує одні й ті ж підготовлені ним питання і по-різному їх формулює, що призводить до вільної бесіди, прийнято називати ...
- 6) Опитування окремих груп споживачів? які здійснюються в разі потреби вирішення виниклої проблеми, вважаються ...

Література: [1, 3, 5, 12, 18, 21, 29, 31, 36, 38, 41, 43].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дзюндзюк В. Б. Публічне адміністрування: метод. рек. для самостійної роботи студентів денної та заочної форм навчання спец. 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування» / В. Б. Дзюндзюк, Ю. В. Дідок, Д. В. Карамишев. – Харків : Вид-во НФаУ, 2012. – 24 с.

2. Завдання до практичних занять з навчальної дисципліни «Публічне адміністрування» для студентів спеціальності 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування» всіх форм навчання / укл. Л. О. Мажник. – Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 36 с.

3. Політологія : навч.-метод. посібник для студентів-екстернів / уклад. : Б.О.Галь, О.В.Єгорова, М.В.Зенкін, Д.В.Колісник, В.В.Литвиненко, А.В.Поух. – Дніпропетровськ : ДВНЗ «Національний гірничий університет», 2011. – 78 с.

4. Тестові завдання олімпіади «Публічне управління і адміністрування 2018». – Режим доступу : <http://olimpiadafsp.kpi.ua/testove-zavdannya-2018/>

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Адміністративні послуги місцевих органів державної виконавчої влади : монографія / А. О. Черемис, М. Д. Лисичко, А. В. Ліненцев, та ін. ; за заг. ред. А.О.Чемериса. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2004. – 152 с.
2. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления. Курс лекций. Изд. 2-е дополн. – М. : Омега-Л, 2004. – 584 с.
3. Бельська Т. В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Вступ до фаху» (для студентів бакалавріату усіх форм навчання спеціальності 281 – публічне управління та адміністрування) ; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНУМГ, 2017. – 80 с.
4. Бельська Т. В. Глобальне громадянське суспільство : сутність, генеза та вплив на державну політику України / Т. В. Бельська. – Київ : ВАДНДУ. – 300 с.
5. Воронкова В. Г. Муніципальний менеджмент : навч. посібник / В. Г. Воронкова. – Київ : ВД «Професіонал», 2004. – 256 с.
6. Державна політика і демократичне урядування: становлення та взаємовплив: підручник / авт. кол. : Е. А. Афонін, Т. В. Бельська, Я. В. Бережний та ін. ; за заг. ред. В. А. Ребкала, В. В. Тертички, В. А. Шахова. – Київ : «К.І.С.», 2016. – 264 с.
7. Дегтяр А. О. Прийняття державно-управлінських рішень у соціальній сфері [монографія] / О. А. Дегтяр. – Харків : САМ, 2014.
8. Дегтяр А. О. Взаємодія органів державної влади з громадськістю: теорія та практика державного управління : монографія / А. О. Дегтяр, А. В. Халецький, С. В. Белай. – Донецьк : Видавництво «Донбас», ООО «РА Ваш імідж», 2012. – 438 с.
9. Державне управління : підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. – Київ ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. – Т. 1. – 564 с.
10. Дзюндзюк В.Б. Ефективність діяльності публічних організацій: Монографія. – Харків : Вид-во ХарРІ УАДУ „Магістр”, 2003. – 236 с.
11. Заблоцький В. Взаємодія держави та місцевого самоврядування України в історичній ретроспективі : монографія / Володимир Заблоцький. – Луганськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 324 с.
12. Енциклопедія державного управління : довідк. вид. у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України ; наук.-редкол.: Ю. В. Ковбасюк (голова), В. П. Трощинський (заст. голови), Ю. П. Сурмін [та ін.]. – Київ : НАДУ, 2011. –

761 с.

13. Євтушенко О. Н. Державне управління (Основи теорії державного управління) : навч. посібник : у 3 ч. / О. Н. Євтушенко, В. І. Андріяш – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. Ч. 1. Основи теорії державного управління. – 2013. – 268 с.

14. Ідріс Каміл. Інтелектуальна власність – потужний інструмент економічного зростання ; переклад з англ. / Каміл Ідріс ; Всесвітня організація інтелектуальної власності. – Київ : ТОВ «Прок-бізнес», 2006. – 372 с.

15. Історія політичної думки : навч. енцикл. словник-довідник для студентів вищ. навч. закл. / за заг. ред. Н. М. Хоми. – Львів : “Новий Світ-2000”, 2014. – 766 с.

16. Кельман М. С. Теорія держави: навч. посібник / М. С. Кельман ; Львівський у-т внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ України. – Тернопіль, 2007. – 330 с.

17. Кравченко В. В. Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні (основи муніципального права) [навч. посібн.] / В. В. Кравченко, М. В. Пітцик – Київ : «Арабат-Центр», 2001. – 176 с.

18. Конституція України [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>.

19. Лісничий В. В. Сучасний виборчий PR : навч. посібник / В. В. Лісничий, В. О. Грищенко, В. М. Іванов [та ін.]. – Сєверодонецьк : Видавничий дім «Еврика», 2001. – 480 с.

20. Малиновський В. Я. Державне управління : навч. посібн. / В. Я. Малиновський. – Київ : Атака, 2009. – 608 с.

21. Мескон М. Основи менеджменту / М. Мескон. – Київ : Кондор, 1992. – 742 с.

22. Новаченко Т. В. Архетипова парадигма авторитету керівника в державному управлінні : монографія / Т. В. Новаченко. – Ніжин-Київ : видавець Лисенко М. М., 2013. – 320 с.

23. Органи державної влади в Україні: структура, функції та перспективи розвитку [навч. посібн.] ; за заг. ред. Н. Р. Нижник. – Київ : ЗАТ “Нічлава”, 2003. – 288 с.

24. Особливості публічного управління та адміністрування : навчальний [навч. посібн.] / В. Д. Бакуменко, І. С. Бондар, В. Г. Горник, В. В. Шпачук. – Київ : КНУКіМ, 2016. – 167 с.

25. Питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади : Указ Президента України від 6 квітня 2011 № 370/2011 [Електронний ресурс]. –
Режим доступу : http://www.guds.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=424668&cat_id=383431

26. План модернізації державного управління: пропозиції щодо приведення державного управління та державної служби України у відповідність із принципами і практиками демократичного урядування / [А. Вишневський (кер. авт. колективу), В. Афанасьєва, Р. Гекалюк та ін.; за заг. ред. Т. Мотренка.] – Київ : Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, 2010. – 396 с. – Режим доступу : http://www.guds.gov.ua/document/265944/modernize_druk_2.pdf.

27. Політична думка ХХ ст. – початку ХХІ ст.: методологічний і доктринальний підходи : підручник : у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми. – Львів : «Новий Світ-2000», 2016.

28. Прокопенко Л. Л. Генеза та розвиток державної освітньої політики в Україні (ІХ – початок ХХ ст.) / Л. Л. Прокопенко. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2008. – 488 с.

29. Про звернення громадян : Закон України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=393%2F96-%E2%F0>

30. Про доступ до публічної інформації : Закон України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2939-17>

31. Про захист персональних даних : Закон України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2297-17>

32. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>

33. Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 р. № 950. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=950-2007-%EF>.

34. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 № 794-VII – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/794-18>.

35. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV – Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/586-14>

36. Рейни Хэл Дж. Анализ и управление в государственных организациях : пер. с англ. / Хэл Дж. Рейні. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 402 с.

37. Реформа публічної адміністрації в Україні: проекти концепції та законів / Центр політико-правових реформ ; [упоряд. І. Коліушко, В. Тимошук]. – К. : Фокус-Ю, 2006. – 192 с.

38. Сушій О. В. Психосоціальна культура державного управління : монографія / О. В. Сушій. – Київ : Світогляд, 2012. – 344 с.

39. Теорія та історія державного управління : навч. посібник / [Н. М. Мельтюхова, Г. С. Одінцева, В. Б. Дзюндзюк та ін.]. – Київ : «Видничий дім «Професіонал», 2008. – 288 с.

40. Участь громадськості у процесі прийняття рішень на місцевому рівні : навч.-метод. посібн. / ДП «Укртехінформ». – Київ, 2013. – 250 с.

41. Шатило О. А. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Публічне адміністрування» (для студентів спеціальностей «Менеджмент організацій і адміністрування» та «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності») / О. А. Шатило ; Житомирський державний технологічний університет. – Житомир : Кафедра менеджменту організацій і адміністрування ЖДТУ, 2014. – 51 с.

42. Шубін С. П. Політичний маркетинг в державному управлінні України: теоретико-методологічні засади та механізми впровадження : монографія / С. П. Шубін. – Миколаїв : Іліон, 2011. – 412 с.

43. Ушкальов В. В. Вступ до спеціальності : конспект лекцій для слухачів магістратури державної служби / В. В. Ушкальов. – Харків : ХНЕУ, 2011. – 64 с.

44. Цифровий репозиторій ХНУМГ ім. О. Бекетова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eprints.kname.edu.ua>

45. Якісні управлінські послуги – головна умова довіри населення до органів влади : монографія / Ю. О. Куц, С. В. Краснопорова, О. К. Чаплигін та ін. ; за заг.ред. Ю. О. Куца, С. В. Краснопорової. – Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2006. – 192 с.

Виробничо-практичне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять та самостійної роботи

з навчальної дисципліни

**«ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА
АДМІНІСТРУВАННЯ»**

*(для студентів бакалавріату всіх форм навчання
спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування)*

Укладач: **БЄЛЬСЬКА** Тетяна Валентинівна

За авторською редакцією

Комп'ютерний набір і верстання *Т. В. Бельська*

План 2018, поз. 320 М

Підп. до друку 26.12.2018. Формат 60x84/16

Друк на ризографі Ум. друк. арк. 1,5

Тираж 50 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,

вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017.